

Innledning

Dette siste Ottar-heftet i 2019 presenterer den samiske artisten Nils-Aslak Valkeapää. På samisk Áillohaš eller bare Áilu. Han er trolig den mest innflytelsesrike samiske artisten som har levd. Han hadde et usedvanlig allsidig virkefelt. Han var musiker, plateartist, komponist, organisator, skuespiller, tegner, maler, fotograf, forfatter og dikter. Vi er glad over å kunne gi ut dette nummeret av Ottar og få vist litt av hvor mangfoldig han var og hvilken betydning han hadde.

Heftet åpner med en kort biografisk oversikt over livet til Nils-Aslak.

Tidligere sametingspresident *Ole Henrik Magga* skriver om Nils-Aslak som politiker. Nils-Aslak var svært bevisst den urett det samiske folket hadde blitt utsatt for opp gjennom tida. Han sloss mot gammel urett og undertrykking, og han var en viktig organisator for den nye tida. Artikkelen oppsummerer det Nils-Aslak gjorde og fikk til.

Kanskje var det innen musikken, som musiker, jøker, komponist og plateartist, han fikk størst betydning. Artikkelen «Dømt til helvete og prisbelønt» prøver å omfatte alle disse sidene og vise hvordan musikken var med å løfte sjølbevisstheta til det samiske folket. Melodieksempelene til denne artikkelen kan høres på

museets hjemmeside, www.uit.no/ folkemusikk.

Den finske jazzmusikeren *Seppo «Baron» Paakkunainen* ble en av Áillohaš sine faste følgesvenner gjennom hele det voksne livet. Paakkunainen har skrevet om et samarbeid og vennskap som varte i 30 år. Kristiina Johansson har oversatt fra finsk.

Litteraturforskeren *Harald Gaski* skriver om dikteren Áillohaš, nærmere bestemt en diktsekvens fra boka *Beaivi, áhčáázan (Solen, min far)* som skildrer livet på et marked, men som også er ladet med erotisk spenning. Gaski ser på hvordan Valkeapää har formidlet dette både i poesi og musikk, og hvordan det samiske teateret Dalvadis lagde ei forestilling over dette. Gaski gir derved ei framstilling av en større kunstnerisk totalitet.

For at leseren også skal få kjenne det sanselige i diktene til Valkeapää, har vi plukket ut et utvalg av dikt fra diktboka *Ruoktu Váimmus* fra 1985 som ble gjendiktet på norsk i *Vindens veier* fra 1990. Her møter vi politiske dikt, livsvisdom, naturskildringer, kjærlighetsdikt, erotiske dikt med mere. Det er bare å nyte og la seg berøre.

Museumsdirektøren ved Senter for nordlige folk, *Kjellaug Isaksen*, skriver

om billedkunstneren Áillohaš. Det omfatter Nils-Aslak både som maler og som fotograf, og hvordan han arbeider med røtter i det samiske, men samtidig universelt.

Harald Gaski skriver til slutt om arven etter Áillohaš, hvor hjemmet hans i Skibotn, Lásságámmi, er både blitt et museum og en kunstnerbolig som leies ut.

Alt reproarbeid til dette heftet er gjort av Mari Karlstad. Alle maleriene og diktene er gjengitt med tillatelse. En takk til slutt til Harald Gaski som var med å gi ideer til dette heftet.

Nils-Aslak Valkeapää er borte for alltid og høres ikke mere – og det høres.

God lesing!

Ola Graff
hefteredaktør